

POUŠTÍ A PRALESEM

Hlavními postavami příběhu jsou čtrnáctiletý Staš Tarkowski a osmiletá Nela Rawlinsonová. Otcové obou dětí pracují na Suezském průplavu. Zápletka se odvíjí od jejich únosu. Děj románu je zasazen do roku 1885, kdy probíhalo v Súdánu povstání proti britské koloniální vládě.

Staš s Nelou svým únoscům uprchnou společně s dvěma otroky. Jejich cesta vede přes pouště Egypta a Súdánu až do pralesů středovýchodní Afriky a k pobřeží Indického oceánu. Na konci cesty je zachrání dva angličtí cestovatelé, kteří žasnou, co všechno Staš s Nelou dokázali.

Ohniště ztemnělo. Marně Kali přikládal celé náruče větví. Mokré větve nahoře jen doutnaly, uhlíky zespodu syčely, a sotvaže plamen zesílil, hned zas pohasínal.

„Když déšť ulije oheň, bude nás chránit ještě zeriba,“ řekl Staš, aby uklidnil Nelu.

Poté zavedl dívku pod stan a zabalil ji do plédu, sám však rychle vyšel ven, neboť krátký přerývaný řev se zas ozval. Teď již zněl mnohem blíž a zněla z něho jakási radost.

Lijavec sílil každým okamžikem. Déšť bubnoval na tuhé listí nabaku a pleskal. Kdyby ohniště nebylo chráněno větvemi, bylo by vyhaslo hned, ale i tak z něho stoupal většinou jen kouř, kterým probleskovaly úzké modré plamínky. Kali uznal, že je všechno marné, a proto přestal přikládat další chraští. Zato přehodil provaz kolem stromu a šplhal s jeho pomocí po kmeni stále výše.

„Co to děláš?“ zvolal Staš.

„Kali lézt na strom.“

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Zdeněk Sotolář.

Dostupné z Metodického portálu www.rvp.cz, ISSN: 1802-4785.

Provozuje Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.

„Na co?“ vykřikl hoch, rozzlobený černochovým sobectvím.

Jasný, pronikavý blesk rozčísil tmu a odpověď Kaliho přehlušil náhlý rachot, který otřásl nebem i pralesem. Zároveň se strhla vichřice, která zalomcovala korunou stromu, rozmetla v okamžiku ohniště, uchvátla pod popelem ještě řežavé uhlíky a odnesla si je jako snopy jisker do džungle.

Neproniknutelná tma zastřela na chvíli tábořiště. Strašná tropická bouře se rozběhla na zemi i na nebi. Hrom stíhal hrom, blesk stíhal blesk. Krvavé klikaté blesky rozdíraly oblohu, černou jako pohřební příkrov. Na blízkých skalách se objevila podivná modrá koule, která se chvíli valila podél rokliny, potom vybuchla oslňujícím světlem a praskla s tak strašným rachotem, až se zdálo, že se skály tímto otřesem rozsypou na prach.

Pak zase nastala tma.

Staš dostal strach o Nelu a šel po hmatu ke stanu. Stan, chráněný kupou termitů a obrovským kmenem, ještě stál, ale první silnější úder vichru mohl přetřhat provazy a odnést jej bůhvíkam. A vítr chvílemi slábl a pak zas vybuchoval se zuřivou silou, přinášeje vlny deště a celé chomáče listí a větví urvaných v blízkém lese. Staše se zmocnilo zoufalství. Nevěděl, má-li Nelu ponechat ve stanu, nebo ji z něho vyvést. (...)

Otázku rozřešil vichr, který za chvíli poté utrhł střechu stanu. Plátěné stěny už neskýtaly ochranu. Nezbývalo nic jiného, než čekat, až bouře přejde, v temnotách, v nichž pobíhali dva lvi.

Staš předpokládal, že i lvi se ukryli před přívalem v blízkém lese, ale byl si také jist, že se vrátí, až bouřka přejde. Hrozivost situace zvyšovalo i to, že vichr docela rozmetl zeribu.

(...)

A v tom, mezi jedním a druhým nárazem vichru dolehl k nim hlas Kaliho, sotva slyšitelný ve šplíchetu deště.

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Zdeněk Sotolář.

Dostupné z Metodického portálu www.rvp.cz, ISSN: 1802-4785.

Provozuje Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.

„Veliký pane, na strom, na strom!“

A současně se dotkl hochova ramene konec mokrého provazu, spouštěného shůry.

„Přivázat bibi a Kali ji vytáhnout! Volal černochoch.

Staš neváhal ani na chvíli. Zavinul Nelu do houně, aby se jí provaz nezařezával do těla, uvázal ji v pase, pak uzdvihl vzepřenými pažemi a zvolal:

„Táhni!“

První větve stromu vyrůstaly dost nízko, takže vzdušná cesta Nelina nebyla dlouhá. Kali ji záhy uchopil silnýma rukama a posadil ji mezi kmen a obrovskou větev, kde bylo dost místa i pro půl tuctu takových drobných bytůstek. (...)

Když zabezpečil malou bibi, spustil černochoch znovu provaz pro Staše, ale ten jako kapitán, který opouští tonoucí loď poslední, poručil Mee, aby vylezla před ním.

Kali ji nemusel vůbec vytahovat, protože ve chvílce vyšplhala po provaze s takovým cvikem a zručností, jako by byla vlastní sestrou šimpanze. Stašovi to šlo mnohem hůř, avšak také on byl příliš zdatný tělocvikář, než aby nepřekonal tíži vlastního těla i s menšími zásobami nábojů, kterými si naplnil kapsy.

zeriba – ohrada z větví

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Zdeněk Sotolář.

Dostupné z Metodického portálu www.rvp.cz, ISSN: 1802-4785.

Provozuje Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.

Zopakujme si, co jsme přečetli

1. Řekněte vlastními slovy, co vše děti ohrožovalo a co jim poskytovalo ochranu.
2. A) Jak se jmenovali průvodci Staše a Nely? – B) O čem Staš uvažoval? – C) Jak se dostala malá Nela na strom? – D) Jak černošští průvodci nazývali Nelu?
3. Vyhledejte v textu místo, které dokazuje, že se Staš měl čím bránit.
4. Autor při popisu bouře věnuje hodně pozornosti zvukům. Vyhledejte je. Napadají vás ještě další zvuky?
5. Staš na okamžik zapochyboval o jednom z průvodců. Víte kdy?
6. Vzpomenete si, že byste sami někomu podobně křivdili?
7. Víte, co bychom v bouřce neměli dělat?

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Zdeněk Sotolář.

Dostupné z Metodického portálu www.rvp.cz, ISSN: 1802-4785.

Provozuje Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.

O autorovi a knize

Kniha byla vlastně určitou literární senzací, protože **Henryk Sienkiewicz (1846–1916)** knihy pro děti nepsal a v době vydání *Pouští a pralesem* už byl dokonce nositelem Nobelovy ceny (1905). Inspirací mu prý byla skutečná událost, která však neměla tak šťastný konec. Zkušenost s africkým prostředím nabyt při své lovecké cestě v roce 1891. Nejvýznamnějším dílem jsou jeho historické romány: románová trilogie z polských dějiny **Ohněm a mečem** (1884), **Potopa** (1886) a **Pan Wołodyjowski** (1888), román z římských dějin o pronásledování křesťanů **Quo vadis** (1896), nebo román **Křižáci** (knižně 1900), zachycující největší rytířskou bitvu středověku u Grunwaldu.

U nás byl román *Pouští a pralesem* přeložen již v roce 1912, dokonce vycházel pod různými názvy (*V poušti a pustině*, *V pustinách*, *Temnou pevninou*). V polské produkci byl také dvakrát zfilmován (1973, 2001).

Zdroj

SINKIEWICZ, Henryk. *Pouští a pralesem*. Třetí vydání. Praha: SNDK, 1967. Knihy odvahy a dobrodružství.

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Zdeněk Sotolář.

Dostupné z Metodického portálu www.rvp.cz, ISSN: 1802-4785.

Provozuje Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.

Poznámka pro učitele

Cílem tohoto pracovního listu je nabídnout doplňkový text přiměřeně dlouhý i pro slabší čtenáře, včetně žáků s mírnými poruchami učení.

Zadání úkolů se zaměřuje na rozvoj čtenářství a čtenářských dovedností, záměrně se vyhýbáme literárněvědným pojmům, proto je možné s ukázkou pracovat v různých ročnících.

Text je uspořádán tak, aby bylo možné jej vytisknout jak s otázkami a úkoly, tak i bez nich. V příloze je také varianta textu s číslováním řádků.

První úkol dává příležitost k rozpovídání, druhý nabízí jednoduché otázky. Třetí a čtvrtý úkol vede k hledání přímo v textu a k jeho citaci. Čtvrtý úkol je možné využít jako „hru na spisovatele.“ Pátý až sedmý úkol tvoří východisko k diskusi o vztazích (ukřivdění) a chování v nebezpečných situacích.

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Zdeněk Sotolář.

Dostupné z Metodického portálu www.rvp.cz, ISSN: 1802-4785.

Provozuje Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.